

Список використаних джерел:

1. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західному регіоні України / редкол.: М.В. Зубець(голова) та ін.. – К.: Аграрна наука, 2010. – 944 с.
2. Сохнич А.Я., Тібілова Л.М. Ландшафтно-екологічні аспекти управління земельними ресурсами // Економіка АПК. – 2006. - №5. – С. 27-28.
3. Екологічні проблеми землеробства / І. Д. Примака, Ю. П. Манько, Н. М. Рідей, В. А. Мазур, В. І. Горщар, О. В. Конопльов, С. П. Паламарчук; О. І. Примака; За ред. І. Д. Примака — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 456 с.

Рецензент: д.е.н., професор Ходаківський Є.І.

УДК 338.439.5 : 332.1 : 635

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА В РЕГІОНІ

Волощук Ю.О., к.е.н.

Подільський державний аграрно-технічний університет

Досліджено сучасний стан ринку продукції садівництва регіону, визначено, що для нього характерними рисами є скорочення обсягів реалізації, недостатній розвиток ринкової інфраструктури, значні коливання рівня цін. Проте, галузь є високорентабельною та має потенційні можливості нарощування обсягів виробництва і рівня ефективності.

The modern state of product market gardening region determined that he features are the reduction of implementation, lack of development of market infrastructure, significant fluctuations in the price level. However, the industry is highly profitable and has the potential to increase obsyav production and efficiency level.

Постановка проблеми. На сьогодні процеси, що характеризують просування виробленої продукції до кінцевого споживача на ринку продовольства уповільнюються. Для сучасного ринку продукції садівництва характерними є такі негативні чинники, як: низька якість продукції та її невідповідність світовим стандартам якості, досить обмежений асортимент, майже повна відсутність якісного пакування готової продукції, недостатній розвиток ринкової інфраструктури та оптових ринків, значні коливання рівня цін та інше. Вказана система відносин повинна бути раціонально реформована, що сприятиме скороченню втрат продукції при транспортуванні, підвищення рівня її якості, розвитку вільної конкуренції та ринкового ціноутворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у визначення ефективності садівництва та проблем формування ринку продукції галузі зробили вітчизняні економісти: Д. Чухно, В. Юрчишин, В. Майдебур, О. Шестопаль, О. Єрмаков, В. Рульєв, Т. Маркіна, Ф. Яковенко та інші. Дослідження вчених-економістів визначають основні фактори організаційно-економічного характеру, які пов'язані з розміщенням виробництва плодоягідної продукції та формуванням ринкової інфраструктури регіону.

Постановка завдання. Охарактеризувати сучасний стан функціонування ринку продукції садівництва регіону, до якої відноситься регулювання попиту, пропозиції й цін на продукцію плодоягідного підкомплексу, наявність конкуренції та ринкової інфраструктури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характеризуючи ринок садівницької продукції, необхідно відмітити, співвідношення попиту та про-

позиції зумовлює зміни складу виробництва, впливає на рівень і динаміку цін, викликає переливання капіталу й переміщення ресурсів виробництва між галузями і регіонами.

Ринок сприяє забезпеченню права вільного вибору партнерів, захист конкурентних позицій, встановлює необхідні пропорції виробництва і забезпечує формування та подальший розвиток ефективної економічної системи, тобто, це певна сукупність товарно-грошових відносин, що створюється за допомогою ланцюгів між виробниками і споживачами продукції на шляху просування товарів і грошових потоків. Отримання максимального прибутку виробниками є кінцевою метою товарно-грошових відносин при умові найповнішого задоволення потреб споживачів [1, с. 242].

Розглядаючи сучасний стан ринку плодоягідної продукції, можна зазначити, що хоча показник споживання плодів, ягід та винограду на одну особу за рік в Україні зріс на 82,7% протягом десяти років, проте все ж залишається нижчим за рекомендовану норму на 31 кг. З одного боку, зростання спостерігається незважаючи на зниження платоспроможного попиту населення на продукти харчування, що обумовлено зменшенням доходів населення, з іншого боку ця проблема пояснюється змінами обсягів виробництва та реалізації продуктів харчування вітчизняними виробниками, порівняно з потенційними можливостями, а також скороченням чисельності населення.

На рис. 1 показано споживання плодів і ягід в Вінницькій, традиційному лідері по виробництву продукції садівництва в Україні, та Хмельницькій областях.

Рис. 1. Споживання плодів та ягід на одну особу за рік, кг

Так, споживання плодів та ягід в Хмельницькій області протягом 20-ти років збільшилося в 2,3 рази, хоча в 2011 р. є все ж нижчим ніж середній показник по Україні. Споживання плодів та ягід в Вінницькій області склало в цьому ж році 54,6 кг, що на 24,6% вище рівня 1990 р. та 3% вище від середнього по Україні.

Розвиток садівництва в умовах ринкових відносин неможливий без наявності альтернативної централізованої системи розподілу продукції. Структура плодоягідного ринку визначається співвідношенням різних форм збуту. В таблиці 1 наведено динаміку реалізації продукції садівництва.

Отже, різке скорочення обсягів реалізації плодів та ягід по Україні спостерігається за період 1990-1995 рр. – в 4,4 рази. З того часу по 2011 р. загальний обсяг скоротився ще на 30,7 тис. тонн. Обсяги реалізації по Хмельницькій та Чернівецькій областях скорчено на 88% та 82% відповідно. У Вінницькій області реалізація продукції садівництва скоротилась в 2,3 рази.

Таблиця 1

Динаміка реалізації плодів та ягід, тис. тонн.

Регіон	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. до 1990 р., %
Україна	1148,6	260,8	209,1	168,9	123,6	170,5	190,6	180,5	230,8	230,1	20,0
Хмельницька	69,3	23,1	27,7	8,8	5,6	7,0	5,4	7,5	6,7	8,5	12,3
Чернівецька	33,0	13,9	15,9	5,4	3,4	4,8	2,9	5,5	5,5	5,8	17,6
Вінницька	145,7	47,4	28,0	40,0	37,7	69,9	80,6	89,5	83,3	93,4	64,1

Такі зміни можна частково пояснити переорієтуванням каналів збуту продукції. Господарства населення реалізують плоди та ягоди переважно стихійно, що зумовлює нестабільність їх товарної пропозиції, асортименту та якості продукції. Проте, сільськогосподарські підприємства обирають для реалізації своєї продукції різні канали збуту. За аналізований період в значній мірі їх було переорієнтовано. Якщо в 1990 р. левову частку (86,8%) реалізовувалося переробним підприємствам, то в 2011 р. тільки 27,9% товарної продукції садівництва. Така ж тенденція спостерігається і по Хмельницькій області – зросла частка реалізації продукції садівництва на ринку та по інших каналах, знизилась частка реалізації переробним підприємствам з 58% в 1995 р. до 35,1% в 2011 р.

Формуванню та ефективному функціонуванню внутрішнього регіонального ринку плодової продукції належить важлива частка у складі економіки країни в цілому. Товари цього ринку на макрорівні утворюють вагомий сегмент валового внутрішнього продукту. Проте у зв'язку із суттєвим скороченням виробництва плодів та ягід нині значна частина їх комплектується через імпорт, що з одного боку пов'язано з відтоком капіталу, а з іншого – створюється жорстка конкурентна ситуація для вітчизняних виробників на ринку [1, с. 243].

Протягом 2005-2011 рр. в Україні склалося негативне сальдо зовнішньої торгівлі плодами, ягодами та горіхами. Імпортні поставки цих продуктів за останні сім років перевищували експортні в середньому в 3 рази (на 466,1 млн.дол. США за 2011 р.). А експорт вітчизняних плодів та горіхів складає всього 3,9% загального експорту продуктів рослинного походження за 2011 р.

Відповідно до кризових явищ в економіці нашої країни можна зазначити, що одним з головних чинником впливу на стан ринку плодоягідної продукції є рівень цін (табл. 2).

Середні ціни реалізації плодів та ягід, гривень за 1 т

Регіон	1996 р.	2000 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	Віднош. 2011 р. до 1996 р., %
Україна	238,1	394,9	987,8	1446,1	1528,4	1877,4	1892,4	2419,8	3175,9	в 13 р.
Вінницька	183,2	289,0	917,6	1214,4	1292,7	1121,8	1152,6	2092,4	2338,6	в 13 р.
Хмельницька	151,2	176,0	647,7	1066,9	1079,0	1249,1	1633,7	2128,2	2383,1	в 16 р.
Чернівецька	191,4	233,9	539,2	726,3	777,4	1311,8	1367,4	1896,1	2681,8	в 14 р.

Загалом, за період 1996-2011 рр. середній рівень цін на плоди та ягоди по Україні зріс в 13 р., і становив в 2011 р. 3175,9 грн за 1 т. По Хмельницькій області ціна зросла в більш значній мірі – в 16 р., проте вже в 2011 р. була нижчою за середню по Україні на 792,8 грн.

Вирішення проблем галузі можливе при дотриманні достатнього обсягу виробництва підприємствами та повної зайнятості населення. На сьогодні важливим чинником ефективного розвитку ринку плодів та ягід та відродження промислового садівництва в країні вчені називають потужну державну підтримку. Особливо важливими є заходи, не пов'язані з торгівлею і виробництвом, а також заходи внутрішньої підтримки з непрямым впливом.

Директором Департаменту землеробства Мінагрополітики України О. Демидовим кореспонденту журналу «Аграрний тиждень» зазначено, що у 2009-2011 рр., після внесення відповідних змін до Порядку справляння збору та використання коштів на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, було збудовано 17 фруктосховищ загальною ємністю 43,2 тис. тонн. А у 2012 р. планувалось ввести в експлуатацію до 10 сучасно оснащених фруктосховищ загальною ємністю 22 тис. тонн, що дозволило би у 1,5 рази збільшити кількість плодів, які зберігатимуться за сучасними технологіями, залишивши первинні смакові, споживчі та біохімічні властивості при мінімальних природних втратах на період до 2-х років [2].

Це є позитивною тенденцією, проте для успішного ведення промислового садівництва життєво необхідним є залучення інвестицій у поліпшення інфраструктури, впровадження системи субсидування виробництва, створення організації розвитку ринків свіжих продуктів, розвиток регіональних плодоягідних кластерів та акцент на якості продукції та послуг. Дотримуючись цих норм, Україна зможе нормально конкурувати на світовому ринку.

Зокрема, протягом останніх десяти років в Україні спостерігається нарощування виробництва, а в Європі відбувається зменшення обсягів виробництва фруктів (11%) та залишків на складах (14%). Отже, Україна має добру перспективу увійти до числа лідерів країн-плодоягідних виробників. І перші успіхи у цьому напрямі уже помітні, а саме: в 2011 р. вирощено 1896,3 тис.т плодів та ягід, а вже в 2012 р. – на 5,9% більше (2007,9 тис.т). Можна відмітити, що ринок плодоягідної продукції характеризується ємніс-

тю, проте недостатнім рівнем збалансованості попиту та пропозиції, несприятливими умовами реалізації.

При всіх негативних чинниках рівень рентабельності плодів та ягід вищий за рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції не тільки в області, а й по країні в цілому. Ця позитивна тенденція має і зворотній бік – підприємства галузі майже не мають вільних грошових коштів, які могли би бути використані на відтворення садів та використання новітніх інноваційних технологій ведення садівництва.

Отже, Україна та Хмельницька область зокрема володіє таким потенціалом, який дозволяє їй значно покращити показники виробництва плодоягідної продукції. Природно-кліматичні умови регіону дозволяють вирощувати майже всі помологічні сорти плодових та ягідних культур.

Висновки. Галузь садівництва є високорентабельною та має потенційні можливості нарощування обсягів виробництва і, відповідно, рівня ефективності садівництва. Проте необхідно побудувати сучасну агропромислову інфраструктуру галузі, використовувати сучасні інноваційні технології виробництва, формувати регіональні ринки продукції садівництва. Отже, важливого значення набуває оптимальне та раціональне поєднання державного регулювання розвитку галузі та вільного ринкового регулювання ринку при умові врахування умов його функціонування та етапів розвитку, особливостей виробництва та збуту продукції садівництва. Одним із нагальних питань на сьогодні залишається відсутність сховищ плодоягідної продукції, що автоматично знижує її якість та істотно впливає на ціноутворення.

Список використаних джерел:

1. Економіка та організація промислового садівництва України / [Шестопаль О.М., Рульєв В.А., Кондратенко П.В., та ін.]; за ред. д-ра економічних наук О.М. Шестопаля, ІС УААН. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 334 с.

2. Малай Ю. Чи зацвітуть сади? // Аграрний тиждень. Україна. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://a7d.com.ua/novini/6426-chi-zacvtut-sadi.html>

Рецензент: д.е.н. Чикуркова А.Д.

УДК 637.1:338.4

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

***Воронько-Невіднича Т.В., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія***

Визначено стан та тенденції розвитку молокопродуктового підкомплексу Полтавської області. Запропонована розробка комплексу економіко-організаційних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності й розвитку підприємств молокопродуктового підкомплексу області.

Condition and trends of dairy production in Poltava region are defined. Proposed development of complex economic and organizational measures to increase competitiveness and development of dairy production in region.

Постановка проблеми. Необхідність вирішення проблем молокопродуктового підкомплексу з метою забезпечення її ефективного функціонування для